

چالش های محتمل تصویب قانون جامع عفاف و حجاب

تألیف :

محمد نظری - دکتر عباس اقلی - دکتر ابوالفضل
احمدزاده

نشر نیلبرگ

- سرشناسه : نظری، محمد، ۱۳۳۶ -
- عنوان و نام پدیدآور : چالش‌های محتمل تصویب قانون جامع حجاب و عفاف/ تألیف محمد نظری، عباس ذاقلی، ابوالفضل احمدزاده
- مشخصات نشر : تهران : نیلبرگ، ۱۳۹۴.
- مشخصات ظاهری : ۲۰۰ ص.
- شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۳۱-۰۵-۱ : ۱۸۰۰۰۰ ریال
- وضعیت فهرست : فیا
- نویسی
- یادداشت : کتابنامه به صورت زیر نویس.
- موضوع : حجاب
- موضوع : حجاب -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
- موضوع : حجاب -- قوانین و مقررات -- ایران
- رده بندی کتبه : ۲۱۳۹۴/۱۷BP ن ۶۵ چ ۲۱۳۹۴
- رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۶
- شماره کتابشناسی : ۴۰۰۱۹۲
- ملی

ناشر: نیلبرگ

چالش‌های محتمل تصویب قانون جامع عفاف و حجاب

محمد نظری، عباس ذاقلی، ابوالفضل احمدزاده

نوبت چاپ: اول پاییز ۹۴

چاپ و صحافی: صفی

طراحی جلد: حسین اهری

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۳۱-۰۷-۵

گروه حقوق و جزا و جرم‌شناسی، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی - تهران، ایران

آدرس: تهران - خیابان آزادی - خیابان دکتر قریب - نیش کوچه معین - پلاک ۲۰
طبقه سوم ۰۹۱۲۱۴۰۰۷۷۷-۰۹۱۲۵۳۸۷-۶۶۱۲۵۳۸۷-۰۹۳۵۹۶۸۱۵۱۱

نشر نیلبرگ

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده.....	۱
مقدمه.....	۱
بخش اول : کلیات.....	۵
گفتار اول : بیان مسئله.....	۷
گفتار دوم : اهمیت تحقیق.....	۷
گفتار سوم : پیشینه تحقیق.....	۷
گفتار چهارم : سوالات تحقیق.....	۸
گفتار پنجم : فرضیات تحقیق.....	۸
گفتار ششم : اهداف تحقیق.....	۹
گفتار هفتم : روش تحقیق.....	۹
بخش دوم : مفهوم عفاف ، مفاهیم و مبانی نظری.....	۱۰
فصل اول : مفهوم عفت و اخلاق عمومی.....	۱۱
گفتار اول : مفهوم عفاف.....	۱۱
گفتار دوم : مفهوم عفت عمومی.....	۱۲
گفتار سوم : اخلاق عمومی.....	۱۲

فصل دوم : مبانی حجاب و عفاف.....	۱۳
گفتار اول : مبانی فقهی.....	۱۳
مبحث اول : حجاب از دیدگاه قرآن کریم.....	۱۳
مبحث دوم : حجاب از دیدگاه روایات.....	۱۷
گفتار دوم : مبانی حقوقی.....	۲۰
تأیید ، جرم از زاویه قانون مجازات اسلامی.....	
شخصیت بزه کار.....	۲۱
فصل سوم : مباحث ، توضیح : به پوشش مردم در قوانین ایران.....	۲۶
گفتار اول : در قوانین قبل از انقلاب.....	۲۷
گفتار دوم : قوانین بعد از انقلاب.....	۲۷
فصل چهارم : مصادیق بی حجابی ، بی عفاف.....	۳۶
گفتار اول : روابط نامشروع غیر جسمانی.....	۳۷
مبحث اول : مکالمه.....	۳۹
مبحث دوم : مکاتبه.....	۴۰
گفتار دوم عفاف و حجاب ، اصلی که نباید از آن غافل شد.....	۴۱
مبحث اول : شبکه های ماهواره ای در کمین خانواده.....	۴۱
مبحث دوم : علل بد حجابی و اقسام آن.....	۴۲
مبحث سوم : راه های جلوگیری از بد حجابی چیست.....	۴۴

مبحث چهارم : جمهوری اسلامی و چالش های زنان در	
وضعیت کنونی.....	۵۷
فصل پنجم : تظاهر به فعل بی حجابی و بی عفاف.....	۵۸
گفتار اول : مکان و موقعیت ارتکاب فعل حرام.....	۵۹
مبحث اول : اماکن عمومی.....	۵۹
مبحث دوم : معابر عمومی.....	۵۹
گفتار دوم : علنی بودن فعل حرام.....	۶۰
مبحث اول : مفهوم علن.....	۶۰
مبحث دو : تسام فعل علنی.....	۶۱
بخش سوم : فردی یا اجتماعی بودن حکم حجاب.....	۶۲
فصل اول : فردی یا اجتماعی بودن حکم حجاب.....	۶۳
گفتار اول : اشکال بر مسئولیت حکومت در اجرای برخی	
احکام اسلام به فرض فردی بودن حکم حجاب.....	۶۳
گفتار دوم : پاسخ به فرض فردی بودن حکم حجاب.....	۶۴
گفتار سوم : توجیه فردی بودن حکم حجاب.....	۶۴
گفتار چهارم : توجیه اجتماعی بودن حکم حجاب.....	۶۴
فصل دوم : فرضیه های وضعیت موجود حجاب در کشور.....	۷۱
گفتار اول : استحباب دخالت دولت در امر حجاب و۷۱	

گفتار دوم: ضرورت دخالت دولت در امر حجاب و عفاف ۷۲

فصل سوم: مصلحت اندیشی در حکم حجاب، در صورت

تراحم با منافع ملی..... ۷۶

گفتار اول: ضرورت های اجتماعی و ضرورت حفظ احکام

شرعی..... ۷۷

گفتار دوم: کارشناسی در پدیده های اجتماعی..... ۷۷

گفتار سوم: تعریف مفاهیم، تحلیل های اجتماعی بر اساس

ادبیات دینی..... ۸۳

گفتار چهارم: فرهنگ ساز حجاب..... ۸۴

گفتار پنجم: تحقیر ابتدای پویش و هرزه گیری..... ۸۹

بخش چهارم: نتیجه گیری و پیشنهادات..... ۹۲

نتیجه گیری..... ۹۳

پیشنهادهای..... ۹۴

فهرست منابع و مآخذ..... ۹۶

ضمائم..... ۱۰۵

چکیده

یکی از مبادی ورود دولتها در گذشته، نحوه پوشش افراد جامعه بود. این دخالت گاه برخاسته از اقتدارگرایی دولت و گاه ناشی از تفکر دینی بوده است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، قانونگذار با سه مصوبه پوشش افراد جامعه را مورد توجه قرار داد. قانون تعزیرات سال ۱۳۶۲، قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و مجازات فروشندگان لباسهایی که استفاده از آنها در ملا عام خلاف شرع است یا عفت عمومی را جریحه‌دار می‌کند مصوب ۱۳۶۵، دو مصوبه‌ای است که گفت‌وگوهای کیفی در این زمینه را برگزید و متعاقباً تبصره ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵، با حذف مجازات حبس از ماده ۱۰۲ و تبدیل آن به جریمه، به صبغه کیفری بدل حجاب روی آورد.

در نقد و بررسی گفت‌وگوهای قانونگذار ایران در ارتباط با پوشش مردم باید گفت دخالت حکومت، به واسطه کنترل در این حوزه فی نفسه پسندیده است؛ اما باید با توجه به ارزش و کرامت والای انسان صورت گیرد و به موازات آن، ارتقای زمینه‌های فرهنگی در جهت پذیرش قانون و انطباق آن با قواعد رفتاری مورد توجه قرار گیرد. این تحقیق ابتدا به سابقه قانونگذاری در زمینه حجاب و عفاف در ایران می‌پردازد و سپس به بیان مبانی و اهداف چنین تقنینی پرداخته و در پایان به این نتیجه می‌رسد که سیاست اساسی با توجه به آثار حجاب و عفاف (دنیوی و اخروی)، نسبت به تعمیق فرهنگ حجاب و عفاف، به عنوان یک تکلیف الهی، در جامعه اسلامی، با ارائه فلسفه، دلایل منطقی و دستاوردهای آن، اقداماتی اساسی صورت پذیرد.

واژگان کلیدی: لباس، کیفر، عفاف، حجاب، قانون، عفت عمومی

مقدمه

افزایش دخالت دولتها در امور خصوصی، شخصی و سلیقه‌ای افراد، گاه ناشی از تمایل دولتها به نشان دادن اقتدار خود، و گاه برخاسته از تفکر و ایدئولوژی آنهاست؛ تا به این طریق به ورود ایدئولوژی در عرصه عمل دست یابند. نحوه پوشش افراد جامعه یکی از حوزه‌های ورود دولتهاست که در قرون گذشته به آن

توجه شده است. به عنوان مثال می‌توان به قانونی که پارلمان انگلیس در سال ۱۷۷۰ میلادی در خصوص پوشش زنان مقرر داشت، اشاره نمود که مطابق آن هر زنی در هر سن، مقام، شغل و مرتبه، چه بالکره و نوشیزه و چه بیوه، هر گاه پس از تصویب این قانون با عطر، رنگ و روغن و آبرنگ مو و دندان مصنوعی، کلامگیس، حلقه دامن، کفش پاشنه بلند و وسایل دیگر رعایای مرد اعلیحضرت را بفریبد و به زناشویی وا دارد، مشمول کیفرهایی خواهد شد که قانون برای جادوگری و جرایم همانند آن پیش‌بینی کرده است و زناشویی او در صورت محرمیت باطل و بی‌اعتبار شناخته خواهد شد.

در ایران سادات توجه حکومت به لباس و پوشش مردم به حکومت رضا شاه پهلوی بر می‌گردد. دو مرتبه و یک فرمان که در این دوره صادر شد، به نحوه پوشش مردان و زنان اشاره داشت و به منظور اعطای قدرت اجرایی به آن، ضمانت اجرای کیفری برای آن در نظر گرفته شد. بعد از انقلاب اسلامی نیز توجه مقنن به حجاب و پوشش افراد و به ویژه زنان به گونه‌ای دیگر رنگ گرفت. ماده ۱۰۲ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۵۷ ق.م.م.ا.ن نحوه رسیدگی به تخلفات و مجازات فروشندگان لباسهایی که استفاده از آنها در ملا عام خلاف شرع است، مصوب ۶۵/۱۲/۲۸ و آیین نامه اجرایی آن، سر ۶۸/۳/۲۰ همچنین بخشنامه‌هایی که در این راستا صادر شد، همگی در جهت کنترل پوشش افراد در جامعه است.

قرائن بسیاری نشان می‌دهد که زنان در طول اعصار در جوامع متمدن پوشیده بوده‌اند. هرچند حد پوشش آنان گاه کم‌تر و گاه بیش‌تر از حدود تعریف شده در شریعت اسلامی است اما در اکثر جوامع حضور اجتماعی زنان با پوشش‌های آراسته که تقریباً تمام حجم بدن را پوشانده باشد، متداول بوده است. شاید بتوان هرزه‌پوشی را ارمغان عصر جدید، به ویژه یک قرن اخیر دانست.

به نظر می‌رسد پوشش زنان در عصر جدید مختصاتی دارد که آن را از اعصار گذشته متمایز می‌سازد. در این رابطه به چند مورد اشاره می‌شود:

۱- در جوامع گذشته انتخاب مدل و رنگ لباس تابع تمایلات شخصی و تأثیراتی بود که زنان طایفه و شهر بر یکدیگر می‌گذاشتند و این که الگوهای پوشش از یک فرهنگ به فرهنگ دیگر و از منطقه‌ای به منطقه دیگر منتقل شود دور از انتظار بود؛ به ویژه آنجا که تعصبات فرهنگی و یا آموزه‌های دینی مردم را از تقلید بیگانگان بر حذر می‌داشت. اما امروزه گسترش ارتباطات زمینه‌ی

تأثیرگذاری زنان در یکدیگر را بسیار تسهیل نموده است. بنابراین می‌توان انتظار داشت که همه روزه با انواع جدیدی از مدل‌های لباس مواجه باشیم. توجه به این نکته می‌تواند توضیحی بر تنوع روزافزون پوشش زنان و، پیچیده‌تر بودن کنترل وضعیت را توضیح دهد و هم توضیحی برای اهمیت توجه به موضوع پوشش در موقعیت کنونی جامعه ارائه دهد.

۲ - آنچه وضعیت امروز را از گذشته متمایز می‌سازد مدیریت شدن موضوع پوشش توسط قدرت‌های اقتصادی است؛ به این دلیل که تبدیل شدن زن به ابژه‌ی جنسی منافع شرکت‌های بزرگ نساجی، لوازم آرایشی، صنعت فیلم و بسیاری از صنایع دیگر را تضمین می‌کند و از منافع آن گروه‌هایی دیگر از جمله موسسات جراحی پلاستیک هم بهره‌مند می‌شوند. بنابراین موضوع پوشش بعدی اقتصادی یافته و از آن رهگذر مختصات فرهنگی جدیدی نیز یافته است. قدرت‌های اقتصادی با کارگری علم زیست‌شناسی، روانشناسی و دیگر علوم، حس زیبایی‌شناختی زنان را مدیریت و مصادیق جذابیت و زیبایی را مشخص می‌کنند. از آنجا که امروزه حرکت‌های سازمان‌یافته برای مصرف‌زدگی و ابتذال در پوشش مواجه ایم اولاً اقدام به اصلاح وضعیت پوشش با مقاومت سرسختانه‌ای مواجه شود. ثانیاً رنگ‌ها و طرح‌های لباس بیش از گذشته به افزایش جذابیت جنسی زنان منجر می‌شود. ثالثاً پیامدهای فردی، خانوادگی و اجتماعی ابتذال در پوشش به دلیل مدیریت شدن آن بیش از گذشته است.

۳ - در گذشته مفاهیم و هنجارهای فرهنگی در اجتماعی همسو با حجاب شکل گرفته بود. غیرت، عفاف، حیا، قناعت، توجه به مسائل جنسی‌های گروهی، اعتقاد به ارزش‌های اخلاقی و نهی از منکر از مفاهیم و ارزش‌های مقبول اجتماعی بودند که به افزایش نظارت اجتماعی و سهولت اصلاح و کنترل منجر می‌شدند. جایگزینی فردگرایی، مصرف‌گرایی، آزادی (به مفهوم غربی آن) و لذت‌گرایی، در جوامع کنونی، پیش‌زمینه‌هایی هستند که تنوع پوشش را، مطابق میل شخصی، توجیه می‌کنند و مقولاتی چون اعتدال در پوشش، نهی از منکر، و لزوم حفظ حجاب در فرهنگ جدید وصله‌هایی ناچسب و اموری غیرقابل دفاع اند.

این نکته به وضوح تمایز بی‌حجابی در صدر اسلام و بدپوشی در جوامع کنونی را توضیح می‌دهد. در جامعه اسلامی تا قبل از عصر مشروطیت و نفوذ فرهنگ جدید غرب، تسامح در پوشش در جوامع شهری غالباً در دو صنف، زنان غیرمسلمان و فاحشگان گزارش می‌شد که اقلیت تحقیر شده‌ی اجتماعی بودند. در

جامعه‌ی کنونی طبقه‌ی تحقیر شده بودن آنها قطعی است. از این رو مواجهه با این گروه پیچیده‌تر از مقابله با بدپوشان در جوامع پیشین است.

۴- در دهه‌های اخیر الگوی پوشش زنان به گونه‌ای ملموس با الگوی روابط زن و مرد گره خورده است. این بدان معنا نیست که ابتذال در پوشش مستلزم سهل‌انگاری در برقراری ارتباط است، اما می‌توان این نکته را تأیید کرد که در گذشته روابط نامشروع یا سهل‌انگارانه کم‌تر در قالب ظاهرآرایی نشان داده می‌شد اما امروزه می‌توان میان بدپوشی و سهل‌انگاری در رابطه نسبتی مستقیم یافت. پس باید ادعا که لازم است بحث از حجاب را ذیل بحث کلی عفاف مطرح نمود چندان به‌مناسبت نیست.

اهمیت این تحقیق از آن‌جا است که امروزه در جامعه ما، رعایت نکردن حجاب اسلامی به صورتی معطلی اجتماعی در آمده است. و با توجه به اینکه این مسئله از مسائل مبتلا به و حل‌ناپذیری است؛ ضرورت پرداختن به آن آشکار و مبرهن است.

اما مهمترین سوالاتی که در این تحقیق با آنها مواجهیم عبارتند از: آیا حکومت می‌تواند به طور مطلق در نحوه حجاب خلالت نماید یا خیر؟ و لوازم تدوین لایحه حجاب و عفاف چیست؟ و فرضیات ما نیز از این قرار هستند که: اولاً حکومت با رعایت حقوق شهروندی و نیازهای روز جامعه و توجه به آداب و رسوم ملی و محلی می‌تواند در حجاب مردم دخالت نماید. ثانیاً در تدوین لایحه عفاف و حجاب بایستی به حقوق مسلم شهروندی و لوازم شرعی این قانون توجه داشت. روش تحقیق، استنباطی، استدلالی و تفسیری است. در با توجه به قانون، رویه قضائی و دکترین به نظریه پردازی و ارائه راه حل در باب موضوع مورد نظر روی می‌آوریم.